

RESUM

A. NIVELLS DE BENESTAR I DEMOGRAFIA

A.1. Nivells de benestar

En aquest apartat s'analitza el nivell de benestar econòmic de les llars balears l'any 2006 amb les microdades de l'enquesta de condicions de vida (ECV). Els resultats plantegen una major capacitat adquisitiva mitjana de les llars balears enfront del conjunt espanyol, amb uns ingressos per adult superiors als de les llars espanyoles, si bé amb una distribució d'aquests menys igualitària. Concretament, els ingressos mitjans són d'un 13,5% per sobre de la mitjana espanyola i situen les llars balears en un bloc de regions, juntament amb Navarra, Madrid, Catalunya i País Basc, clarament distanciat de la resta. Afegida a aquesta major capacitat econòmica, les microdades de l'ECV mostren que un percentatge més elevat de llars balears (el 75,9% davant el 70,2% de les llars espanyoles) es troben en disposició d'estalviar per satisfer despeses imprevistes. Quant a la distribució de rendes, els indicadors de desigualtat assenyalen una distribució en el cas balear menys igualitària que la del conjunt espanyol, amb valors de l'índex de Gini del 0,3325 i del 0,3312 respectivament. Això no obstant, la utilització d'indicadors amb paràmetres més sensibles a l'aversion a la desigualtat, com ara el d'Atkinson,⁽²⁾ suggereixen una millor distribució de la renda a les Balears. Pel que fa a la resta d'indicadors de benestar material, les dades de l'ECV plantegen importants desigualtats en l'àmbit educatiu dels individus d'entre 16 i 30 anys que són paral·leles a les diferències en el poder adquisitiu determinat pels ingressos dels seus pares. En el cas de les condicions de l'habitatge, també s'observen diferències significatives. Però si la segmentació de les llars es fa per mitjà del règim de tinença de l'habitatge principal, sí que es detecten unes condicions de l'habitatge clarament pitjors en el cas de les llars en règim de lloguer. Quant als indicadors de pobresa, en línia amb els resultats de desigualtat esmentats, es detecta un percentatge més elevat a les Balears de llars en risc de pobresa. Així, la taxa de risc de pobresa de les Balears es troba en el 19,1%, quan aquesta és del 17,0% en el conjunt espanyol. En canvi, la taxa de risc de pobresa extrema a les Balears és inferior a l'espanyola (5,3% i 5,6% respectivament). Quan es calcula el percentatge de membres de menys de 16 anys sobre el total que viuen a les llars pobres, s'obté una taxa de pobresa infantil del 17,9% a les Balears enfront el 14,0% a Espanya.

A.2. Demografia

Les darreres dades disponibles de població segons el padró —revisió d'1 de gener de 2008— indiquen la continuació del cicle de creixement dels darrers deu anys, fonamentat en la incorporació anual de nous residents procedents de l'estranger. De fet, el 2007 la població augmentà en aproximadament 30.000 persones, amb una variació relativa del 4%, una taxa de creixement vegetatiu del 4‰ i una taxa migratòria (balanç) del 28‰. La previsió per als propers anys és una reducció dels fluxos anuals d'immigració i un augment lleu de l'emigració cap a l'estranger. A començament de 2007 es dugué a terme l'enquesta nacional d'immigració. Entre els aspectes que destaquen en aquesta enquesta sobresurt el fet que en una cinquena part de les llars il·lenques viu algun resident procedent de l'estranger i que el 75% dels immigrants que en el moment de l'enquesta residien a les Illes no pensaven dur-hi la família. Quant als llaços familiars, les tres quartes parts tenen fills, però el 46% no conviu amb ells i, d'aquests, 3 de cada 10 són menors d'edat que resideixen al seu país de naixement. Gairebé a 4 de cada 10 llars on resideix un immigrant, aquest hi resideix amb la parella i els fills, a 3 sense parella i sense fills i a gairebé 3 amb parella i sense fills. Les llars amb nuclis familiars monoparentals suposen el 0,6 del total.

B. ELS QUATRE PILARS DE L'ESTAT DEL BENESTAR¹

B.1. La sanitat

El sistema sanitari balear es caracteritza per la insularitat i l'alta presència de població amb doble assegurança. Atesa aquesta singularitat del sistema balear, és necessari tenir-ne una visió global i fer el seguiment de l'activitat tant del sistema públic com privat. En aquest context, l'activitat assistencial en atenció hospitalària en el sistema públic va créixer moderadament tenint en compte l'ascens de la despesa sanitària pública. Per contra, l'activitat privada va contreure el creixement en l'àrea d'hospitalització, ja que es varen tancar dos hospitals al de l'any. D'altra banda, l'activitat en atenció primària, majoritàriament de titularitat pública, va augmentar, tot i que d'una manera molt menys intensa que l'any anterior. Mentrestant, el finançament insuficient de la salut va continuar generant dèficit. Al llarg del 2008, es va dur a terme una gran activitat legislativa en matèria de salut, així com una intensa activitat en formació, investigació i innovació sanitàries. Finalment, el nombre de donacions de sang varen arribar a un nou màxim històric i les donacions d'òrgans varen créixer notablement.

B.2. L'educació, la cultura i la llengua

L'any 2008 el total d'alumnes matriculats per nivells educatius és de 160.861, la qual cosa representa un increment del 3,7% respecte a l'any anterior i un increment de 5.720 alumnes. Quant a les taxes brutes d'escolaritat, cal dir que a tots els nivells educatius no obligatoris es troben per sota de les taxes estatals. En l'educació infantil, la taxa bruta d'escolaritat a les Illes Balears és d'un 11,8% i un 88,7% en el primer i el segon cicle respectivament, mentre que a l'Estat espanyol és d'un 26,2% i un 98,7%. En el primer cicle la diferència arriba als 14,4 punts. En l'ensenyament secundari no obligatori la taxa bruta d'escolaritat és d'un 58,0% (12,2 punts menys que la taxa estatal).

La major part de les noves matriculacions es concentren en l'educació primària i en el batxillerat: 1.907 alumnes més en primària i 1.849 en batxillerat. Els canvis en els altres nivells no són gaire significatius. A més, aquest increment es concentra bàsicament a Mallorca. D'altra banda, les modificacions a Eivissa i Menorca en aquests nivells no són gaire representatives i estan entre els 100 i els 300 alumnes. En els altres nivells i a la resta d'illes la tendència és cap a l'estabilitat, i les oscil·lacions tampoc no són gaire significatives.

La relació entre la gestió pública i privada és pràcticament la mateixa que en el curs anterior: un 64,5% de l'oferta educativa és pública i un 35,5% és privada. Es manté la tendència dels darrers cursos; l'oferta pública al conjunt de l'Estat és 2,8 punts superior a l'oferta pública de la CAIB (3,3 en el curs passat). Els centres privats concentren un 38,9% de l'alumnat de l'ESO (un 0,17% menys que en el curs anterior), un 36,7% de l'alumnat de primària (un 3,9% més que la mitjana estatal) i un 36,8% de l'alumnat de segon cicle d'educació infantil (5,2 més que la mitjana estatal). La presència de la gestió privada en els cicles formatius és molt baixa: els centres privats representen només un 12,9% del conjunt de la formació professional, 10,4 punts percentuals menys que a l'Estat. Igualment, en el primer cicle d'educació infantil la gestió privada estatal supera en 7,9 punts el percentatge de la CAIB.

1. El pilar de la Seguretat Social s'estudia en l'apartat 2 del capítol II.

El percentatge d'alumnat estranger en el curs 2008-2009 en l'educació no universitària va ser del 15,31% respecte a la població general. Continua aquesta concentració d'estrangers als centres públics, ja que més del 80% del total foren escolaritzats a l'escola pública.

D'altra banda, en el curs 2008-2009, a les Illes Balears varen cursar estudis universitaris a la UIB i a les escoles i centres adscrits un total de 13.552 alumnes, xifra que representa una disminució del 2,46% del nombre d'alumnes. A la UNED hi va haver 4.962 matriculats en aquest darrer curs, i a la UOC, un total de 1.367.

En l'àmbit cultural, el pressupost del 2008 del Govern de les Illes Balears destinat a cultura ha augmentat en xifres absolutes, ja que enguany s'hi han destinat 8.018.638 euros. El pressupost ha augmentat 1.069.235 euros respecte a l'any anterior. Per illes, els pressuposts dels consells insulars també han augmentat.

Pel que fa a les arts plàstiques, hem diferenciat entre la programació institucional i la programació comercial: als museus i a les fundacions es manté el nombre de visitats i, en el cas de la programació comercial, el nombre d'exposicions també s'ha mantingut estable. En l'àmbit musical, continuen tots els festivals de música que s'han fet al llarg d'aquests anys. Les discogràfiques mantenen les seves edicions de discs compactes. La Fira del Disc ha arribat a la novena edició, amb tot un seguit d'actuacions i estands. La creació literària continua com l'any passat, encara que el 2008 hi ha hagut més exemplars, però així i tot tenim una mínima representació en l'àmbit estatal. D'altra banda, segons les dades dels dipòsits legals dels consells insulars, només han augmentat a les Pitiüses, a Menorca han disminuït i a Mallorca augmenten els llibres però baixen els fullets. En el cas del teatre, l'any 2008 hi ha hagut un petit augment en el nombre de funcions i espectadors. En la projecció a l'exterior, la Direcció General de Cultura ha participat en set actuacions per Espanya (dues més que l'any passat). En el món del cinema tenim un petit descens en el nombre d'espectadors (3,5% menys que l'any anterior), però es manté la recaptació. Pel que fa al consum dels mitjans de comunicació, la televisió continua essent capdavantera, encara que s'ha reduït un minut la mitjana diària, ara són 231 minuts.

Referent a la llengua, cada any es nota més l'augment de l'ús del català, tant a les escoles, com a selectivitat i en els mitjans de comunicació. També s'ha incrementat l'oferta de formació per aprendre el català; però, tenint en compte el dèficit que hi havia d'aquesta formació entre els autòctons i el fort increment de població d'origen immigrant, des del punt de vista lingüístic encara és insuficient per cobrir els objectius fixats per la política de normalització.

B.3. L'habitatge

L'any 2008 la situació de l'habitatge es veu afectada directament per la crisi econòmica. Els antecedents més propers d'una situació semblant es poden trobar en l'anterior recessió del sector al llarg del període 1990-1993, si bé l'ajust que es produí en la recessió de començament dels anys noranta va ser menys intens que l'actual.

En l'ajust actual es registra un desequilibri profund entre la demanda i l'oferta residencial. La demanda es contreu ràpidament atesa la correcció cíclica del mercat residencial, però, sobretot, per l'impacte de la crisi financera internacional, primer sobre el sistema bancari i, després, sobre el teixit productiu, la renda i l'ocupació. L'augment de la morositat i les dificultats crei-

xents que han trobat les institucions financeres per trobar finançament en els mercats internacionals han conduït a un canvi dràstic de la política creditícia, amb una agudització de les restriccions creditícies, que s'han deixat notar molt especialment en el mercat hipotecari. Aquest canvi sobtat de les condicions de finançament de l'habitatge, juntament amb un agreujament de la crisi econòmica i un augment molt important de l'atur, han fet canviar radicalment l'escenari, per la qual cosa les empreses no s'hi han pogut ajustar amb prou rapidesa, tot i que la nova oferta residencial iniciada ha caigut un 53,6% i, més encara, la projectada (-66,3%). Però no es pot obviar que l'oferta d'habitatges acabats i que continuen sortint al mercat queda en 12.066 habitatges (-3,8%). La baixada, retardada, dels tipus d'interès a partir de la tardor tan sols va tenir efectes menors en l'impuls del mercat residencial, davant el fort impacte que representaren durant tot l'any les severes restriccions creditícies i l'enduriment del mercat hipotecari.

Les tipologies d'edificació no residencial col·lectiva lliure es mostren més resistents al cicle recessiu, en part com a resultat de les mesures contracíclics impulsades per les administracions, en particular els equipaments públics, la rehabilitació urbana, l'habitatge protegit o el Pla de Renovació d'Instal·lacions Turístiques, els efectes inicials del qual cal esperar després de la campanya turística del 2009. També aguanten millor la recessió l'edificació residencial unifamiliar i les obres de reforma i d'ampliació. La demanda d'habitatges per a turisme residencial continua reduint-se i reflecteix l'entrada ràpida en dificultats de les economies alemanya i britànica.

Malgrat que l'estoc d'habitatges continua augmentant, els preus mostren rigidesa a la baixa i el 2008 encara no són un factor d'ajust rellevant. A les Illes Balears disminueixen menys que la mitjana dels preus espanyols. En el quart trimestre es registra per primera vegada una taxa negativa (-1,2%), mentre que els preus espanyols baixen a partir del primer trimestre, cada cop a més velocitat. L'ajust a la baixa dels preus de l'habitatge de segona mà és més intens que en el cas de l'habitatge de nova construcció. L'augment dels lloguers s'està moderant.

El deteriorament de l'índex d'accessibilitat a l'habitatge ha estat més acusat a les Balears, on l'esforç financer de moltes famílies s'ha situat més enllà del límit de la seva capacitat de compra. El Pla Estatal d'Habitatge 2005-2008 ha tingut a les Illes Balears un grau d'execució del 80%, amb un increment del 21,7% en relació amb actuacions finançades amb el pla anterior.

B.4. L'economia social, els serveis socials i la dependència

L'economia social i solidària de les Illes, en aquest any de crisi, obre vies alternatives a l'ocupació. Les 480 empreses, organitzacions i iniciatives han ocupat 8.961 treballadors, 409 més que l'any 2007, que representen un increment del 4,8%. En conjunt, representa l'1,8% de la població ocupada de les Illes. Cal destacar, també, el nombre de voluntaris i socis que col·laboren en les iniciatives de l'economia solidària i que es calculen en 21.564 persones, 1.641 (el 8,3%) més que l'any anterior.

L'activitat dels serveis socials, durant l'any 2008, ha arribat a un total de 55.702 persones, que corresponen a 39.459 expedients familiars. Els serveis més sol·licitats són les demandes d'informació i d'orientació, que en el conjunt de les Balears han suposat un 52% del total de

demandes rebudes als serveis socials. Després, ja a molta distància —un 16,96% del total de demandes rebudes— s'han fet demandes vinculades a la prevenció i la inserció social, i en un 11,51% aquestes han fet referència a sol·licituds de prestacions econòmiques.

Pel que fa al sector de serveis a persones majors, el sector privat ofereix quasi un 21% més de places residencials que no el sector públic, això també passa amb els centres d'estades diürnes.

El 2008 varen ser beneficiàries dels diferents programes per a minories culturals i immigrants nouvinguts un total de 83.233 persones. D'aquest total, 15.370 eren menors (el 18,46%) i 42.799 dones (el 51,42%). Aquesta quantitat implica un nombre elevat de persones en situació de necessitat, a les quals, en total, es va dedicar una despesa de 6.352.532 euros. La mitjana per usuari de tots els programes és de 629,76 euros per persona.

Així com l'any 2007 es va produir una reducció del nombre de perceptors de prestacions no contributives en relació amb el període 2006, aquesta tendència s'ha romput respecte a l'any 2008, en què s'ha produït un increment de perceptors. Tot i aquest increment de perceptors, podem apreciar que del 2007 al 2008, en termes generals, els valors dels perceptors d'RMI s'han mantingut relativament estables al llarg de la sèrie presentada en aquest apartat. Cal destacar, en tot cas, la diferència que hi ha entre els perceptors d'Eivissa i els de Menorca.

Segons l'enquesta de discapacitat, autonomia i dependència (EDAD 2008), la taxa de discapacitat a Espanya és del 8,5%, la qual cosa representa un descens de mig punt percentual en relació amb l'enquesta anterior (EDDES 1999). A les Illes Balears la taxa és lleugerament inferior a la taxa espanyola i se situa en el 7,10%. En xifres absolutes parlem de 3.847.900 persones amb discapacitat a l'Estat espanyol i de 76.172 a les Illes Balears.

El col·lectiu amb discapacitat més nombrós és el format per les persones de més de 65 anys, que representa a les Illes Balears un total de 39.829 persones. En pràcticament deu anys el nombre de persones grans amb discapacitat a les Illes Balears ha augmentat un 34%. Això no obstant, convé tenir en compte que no totes les persones grans amb discapacitat es troben en situació de dependència. A les Illes Balears, la població de persones de més de 65 anys amb dependència arriba el 2008 a les 23.994 persones.

Segons l'Informe del 2007, la xifra global de familiars que tenen cura de persones grans, a partir d'alguns indicadors internacionals i d'altres que han estat elaborats per a aquest informe, no és preocupant pel que fa al potencial d'ajuda familiar: hi ha prou familiars per tenir cura de la gent gran. La dificultat pot ser que cada vegada és menys nombrosa la població de dones curadores més grans de 65 anys, i també que hi ha menys disponibilitat familiar per atendre els majors a causa de les noves tipologies familiars, de les exigències del mercat de treball, de la dispersió geogràfica dels familiars propers, dels costos econòmics associats a l'atenció a la dependència severa i absoluta, tant funcional com per deteriorament cognitiu, etc.

En resum, cal reconèixer la millora important en la gestió en benefici de les persones dependents. En aquest sentit, es pot veure que la diferència en dictàmens entre el 2007 i el 2008 es quadruplica. Això no obstant, cal continuar amb l'esforç, ja que les xifres de les Illes Balears se situen alguns punts per sota de la mitjana entre comunitats autònomes pel que fa a benefi-

ciaris amb drets reconeguts (74,80%). La fase en què s'hauria de millorar l'eficàcia de la gestió és en la de dictàmens. Les Illes Balears tenen un percentatge del 68,63% respecte a les sol·licituds presentades; la mitjana estatal és de 82,13%.

C. ALTRES INDICADORS SOCIALS: LA JUSTÍCIA

L'any 2008, tot i que continua sent preocupant els retorns en la presa de decisions judicials, s'ha produït un cert increment de l'activitat de l'Audiència Provincial quant a assumptes registrats i un descens lleuger quant a resolucions dictades. El Partit Judicial de Palma s'organitza en jutjats de primera instància, els quals tots han augmentat llevat dels jutjats de família; jutjats contenciosos administratius, en què han augmentat els assumptes, cosa que planteja la necessitat de crear un nou jutjat; jutjats de violència contra les dones, en què s'han presentat 3.064 denúncies i 883 renúncies, i s'han imposat 456 ordres de protecció i 650 mesures de protecció a les víctimes; jutjats de menors, que han romput la tendència alcista i han tingut una reducció d'assumpes, i jutjats d'instrucció, en què hi ha hagut un increment d'assumpes; jutjats penals de l'1 al 7, en què hi ha hagut un augment de certa rellevància en el nombre d'assumpes. El Jutjat Penal núm. 8 destaca per l'increment del nombre d'executòries registrades, tot i que en aquest jutjat s'ha reduït el nombre d'assumpes a tràmit. Un any més, cal reiterar la necessitat de crear un segon jutjat penal d'executòries. El Jutjat de Vigilància Penitenciària no té cap problemàtica especial, si bé hi ha hagut un increment lleuger en el nombre d'assumpes. En el Jutjat Degà s'ha produït un descens del nombre d'expedients de consignació de renda. En el Servei Comú hi ha hagut un increment assumible. I en el Registre Civil persisteix la tònica d'increment de feina, tot i que la situació ha millorat amb la creació del Registre Civil número 2.

Pel que fa a la Fiscalia, les denúncies en supòsits de delictes contra la vida, els relatius a lesions genèriques i contra la llibertat han tingut un increment lleuger. Quant als delictes contra la llibertat sexual, els augments més notables han estat els relatius a agressió sexual i a abús sexual, i han disminuït els de prostitució. Amb referència als delictes contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic, hi ha hagut increments generalitzats. Els delictes contra els drets dels treballadors s'han reduït en còmput global. A més, es manté el nombre de denúncies per delictes contra l'ordenació del territori, llevat de les relatives a medi ambient, que han disminuït. D'altra banda, els delictes contra la seguretat col·lectiva han tingut un increment les denúncies per incendis amb perill per a la vida, tràfic de drogues, conducció havent begut alcohol i negativa a fer-se la prova d'alcoholèmia. S'ha produït un augment generalitzat de les denúncies per falsificacions, amb un increment notable de les relatives a la falsedat de documents privats, que el 2007 varen experimentar un descens destacable.